

INCLUZIUNEA – ASPECT IMPORTANT AL DIMENSIUNII SOCIALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Elena MURARU

În condițiile actuale, incluziunea devine un proces global care implică noi și noi state, este o problemă socială destul de complicată și multiaspectuală la soluționarea căreia sunt implicate structuri politice și economice, factori de decizie în problemele muncii, familiei și asistentei sociale și nu, în ultimul rând, sistemul educațional.

Educația incluzivă își are un loc aparte în politicile educaționale în Republica Moldova, este reflectată în acte normative, hotărâri ale Guvernului RM, în documente strategice și activități de perspectivă.

Incluziunea ca aspect al problemei sociale în învățământul superior este un proces polivalent, pluridimensional și nu se referă doar la studiile unei persoane cu Cerințe Educaționale Speciale (CES) în grupele academice universitare.

În primul rând, incluziunea vizează procesul de asigurare a șanselor egale la studii, indiferent de necesitățile speciale, de poziția socială, naționalitate, gender, situația din familie, de problema veniturilor sau sărăcia ca fenomen social, proces ce se realizează prin admitere la instituțiile de învățământ superior.

În al doilea rând, incluziunea necesită politici educaționale atât la nivel național, cât și instituțional, formarea de noi atitudini și viziuni personale ale profesorilor, studenților, personalului administrativ și auxiliar față de studenții cu CES admiși la studii. În această ordine de idei, se impune o nouă modalitate de organizare a procesului educațional, consultanță permanentă din partea comunității universitare. Procesul educațional necesită asigurarea didactică pentru persoanele respective, organizarea activităților de voluntariat din partea comunității academice în susținerea și sprijinul studenților cu CES, o altă atitudine față de organizarea lucrului individual și a stagiilor de practică.

Incluziunea ca și fenomen implică nu doar comunitatea academică, dar și societatea în ansamblu pentru a pregăti condiții necesare de angajare în câmpul muncii. Programul de angajare în câmpul muncii cere un efort deosebit de la toți responsabilii universitari și nu numai. Este un proces destul de vulnerabil pentru studenții cu CES. Se cere o analiză minuțioasă a locurilor de muncă /a pieței muncii), inclusiv a programului de lucru, siguranța mediului și a locului de lucru, relațiile dintre munca propriu-zisă și celelalte aspecte aferente ei – salarii, condiții de acces, beneficii, facilități necesare, atitudine și sprijin permanent.

Un aspect destul de complicat al incluziunii este integrarea persoanelor cu CES în societate. Incluziunea socială întâmpină, la etapa actuală, multe impedimente: lipsa de interes a patronilor; de multe ori și a autorităților adminis-

trative; uneori a sprijinului/susținerii din partea societății civile. Societatea civilă este destul de distantă față de persoanele cu CES, uneori manifestă prea puțină înțelegere, fără a promova coeziunea, solidaritatea, integritatea acestor persoane, or coeziunea socială va constitui un factor al integrării și al egalității de șanse, solidaritatea va combate excluziunea socială, iar integritatea va asigura constituirea unei societăți incluzive. Uneori promovarea integrării sociale a persoanelor cu dizabilități se reduce doar la problema instruirii profesionale inițiale, asistenței acestor persoane pentru a asigura accesul lor pe piața muncii, pe când altor probleme legate de acest proces li se acordă prea puțină atenție, uneori rămân nesoluționate: accesul la mijloacele de transport, accesul în clădirile publice, asigurarea condițiilor necesare la locul de muncă, a spațiului locativ etc.

Integrarea socială a persoanelor cu CES pune în fața sistemului educațional în ansamblu și a celui superior în particular noi cerințe. Instituțiile de învățământ superior au nevoie de un corp profesional-didactic pregătit în problemă, cu semnificație deosebită pentru cei ce-și realizează studiile în domeniul 14 „Științe ale Educației”, asigurarea cursurilor cu personal care cunoaște și promovează fenomenul educației incluzive. Studenților cu CES trebuie să le fie garantate accesul la serviciile de sănătate, accesul la serviciile de alimentație publice și la un mediu de trai decent în căminele instituțiilor de învățământ cu servicii sanitare adaptate pentru ei, asigurarea asistenței și protecției sociale, promovarea serviciilor sociale de voluntariat, mentorat, realizarea permanentă a serviciilor de consiliere psihologică, de consiliere profesională și promovare în carieră. Persoanele cu CES au nevoie de abilități digitale, lingvistice, tehnologice, de cercetare, mijloace didactice speciale, personal de sprijin.

Comunitatea academică din învățământul superior ar trebui să considere eșec al sistemului educațional neputința studenților cu CES de a se integra în mediul universitar, neputința lor de a se integra în societate.

În realizarea acestui demers educațional, se vor realiza următoarele:

- Proiectarea sarcinilor imediate și de perspectivă în vederea educației incluzive.
  - Prevenirea riscului excluziunii sociale.
  - Mobilizarea tuturor actorilor universitari în asigurarea unui învățământ de calitate, inclusiv pentru studenții cu CES.
  - Susținerea inițiativelor de voluntariat, mentorat, activități de sprijin pentru studenții cu CES.
  - Conlucrarea cu Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii și al Protecției Sociale, cu alte ministere de resort pentru asigurarea unor servicii garantate și de calitate în domeniile sănătății, asistenței sociale, încadrării în câmpul muncii.

Uneori problemele legate de originea etnică, gen, situația socială, starea de sănătate, de alte momente ce țin de inegalitatea socială a contingentului de

studenții se consideră, în mare măsură, soluționate, situația reală de multe ori este alta. Inegalități există și ele afectează multe alte aspecte din viața cotidiană și practicile sociale: în organizarea zilelor de sărbătoare, diverselor activități culturale, activităților extracurriculare (școli de vară, workshopuri, turnee) etc.

Un aspect al incluziunii în învățământul superior este aspectul cultural. În această ordine de idei, un loc aparte trebuie să-l preia bibliotecile universitare, care trebuie să completeze fondul de carte necesar studenților cu CES, să organizeze activități de sprijin pentru ei, să contribuie la formarea unei comunități universitare incluzive.

Accesul la informație pentru anumite categorii de studenți este extrem de important și destul de dificil. Doar în unele instituții, în baza proiectelor internaționale, s-au creat laboratoare/centre/aule speciale, s-au procurat soft-uri educaționale și programe pentru studenții cu CES. În Universitatea de Stat din Moldova, participanta la proiectul Tempus „Moldinclud” a fost instituit pe lângă Facultatea de Științe ale Educației un laborator de consultanță psihologică pentru studenții cu CES, dotat și cu tehnică specială. Cursul „Educația incluzivă” a fost inclus în planurile de învățământ pentru specialitățile domeniului 14 „Științe ale Educației”, pentru celelalte specialități în cursul de Pedagogie a fost introdus ca unitate de conținut. La unele facultăți, cursul „Educație incluzivă” are statut de curs opțional la pedagogie. Acest modul și-a găsit oglindire și în formarea continuă a profesorilor din învățământul preuniversitar. Problema incluziunii și-a găsit reflectare în tematica tezelor de licență și de master, în temele de studii doctorale, studii și articole științifice. O așa abordare multidimensională va contribui la formarea inițială și continuă a viitorilor lucrători din sistemul educațional în calitate de promotori și realizatori ai educației incluzive, iar comunitățile universitare vor constitui un nucleu al societății incluzive.

Bibliografie:

1. Program de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.114-116.
2. *Educația pentru toți. Modernizarea procesului de instruire, educație și recuperare a copiilor cu cerințe educaționale speciale*. Chișinău, 2003.
3. *Problematika educației incluzive în Republica Moldova: perspective și soluții practice*. Coord. S.CAISÎN. Chișinău, 2012.
4. CAISÎN, S., TINTIUC, T. *Societate incluzivă*. Chișinău: IFC, 2011.